

การท่องเที่ยววิถีไทยด้วยรถไฟสายวัฒนธรรม

Thainess Tourism by Cultural Railway Route

มนชนก จุลสิกข์*

Manachanok Jullasikkee

มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา

Bansomdejchaopraya Rajabhat University

*manachanok.j@bsru.ac.th

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อทบทวนวรรณกรรมจากหลากหลายนักวิชาการเพื่อนำเสนอแนวความคิด ความหมายของการท่องเที่ยววิถีไทยด้วยรถไฟสายวัฒนธรรม ซึ่งได้กล่าวถึงความหมายของการท่องเที่ยววิถีไทย ความเป็นมาของการท่องเที่ยววิถีไทยและการท่องเที่ยวด้วยรถไฟ รูปแบบการท่องเที่ยวด้วยรถไฟสายวัฒนธรรมเป็นรูปแบบที่กำลังได้รับความสนใจจากนักท่องเที่ยว เนื่องจากการเดินทางด้วยรถไฟ จะได้เห็นวิวสวยงามตลอดสองข้างทาง มีแหล่งท่องเที่ยวทางด้านประวัติศาสตร์ ศาสนสถาน วัฒนธรรม หัตถกรรม ตลอดจนแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติมากมาย มุ่งพัฒนาคุณภาพและความหลากหลายของ สินค้าและบริการในพื้นที่ เพื่อเพิ่มรายได้จากการขายฐานตลาดนักท่องเที่ยวด้วย โดยกลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนบน 1 ได้ดำเนินกิจกรรมท่องเที่ยวทางรถไฟสายวัฒนธรรม ลำปาง ลำพูน เชียงใหม่ ภายใต้โครงการพัฒนารูปแบบกิจกรรมและผลิตภัณฑ์เพื่อการท่องเที่ยว แผนงานส่งเสริมสร้างสรรค์ ศิลปวัฒนธรรม การท่องเที่ยว ดังนั้นรัฐบาลจึงได้ร่วมกับการรถไฟแห่งประเทศไทย จัดพิธีลงนามความร่วมมือส่งเสริมกิจกรรมการท่องเที่ยวทางรถไฟสายวัฒนธรรมลำปาง ลำพูน เชียงใหม่ ตามนโยบายของรัฐบาลที่ส่งเสริมการท่องเที่ยวที่มาจากทั้งภายนอกและภายในประเทศ เนื่องจากกลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนบน 1 เป็นกลุ่มจังหวัดที่มีภูมิประเทศอันงดงาม ทรัพยากรธรรมชาติที่มั่นคง มีระบบนิเวศที่สมบูรณ์ ภูมิอากาศที่น่าอยู่ ประชากรมีวิถีชีวิตชนบทธรรมนิยมประเพณีวัฒนธรรมที่เก่าแก่ และมีความหลากหลายทางชีวภาพสูงมากซึ่งเหมาะสมต่อการท่องเที่ยว รวมถึงการบริการทั้งทางด้านโรงแรม ที่พัก ร้านอาหารที่มีมาตรฐาน มีระบบคมนาคมขนส่งทางบกและทางอากาศเชื่อมโยงเส้นทางอำนวยความสะดวกนักท่องเที่ยวเป็นอย่างดี

คำสำคัญ : การท่องเที่ยววิถีไทย รถไฟสายวัฒนธรรม

Abstract

This article aims to review literature from a variety of scholars to present the concept of Thainess by cultural railway route, which discusses the meaning of Thainess tourism, history of Thainess tourism, and cultural tourism train. Tourism in the form of a cultural tourism train which is gaining the attention of tourists. Because traveling by train can see beautiful scenery along both sides. There are many tourist attractions in history, religious places, culture, handicrafts as well as natural attractions. And also, focusing on the quality and variety of goods and services in the area, to increase revenue from the expansion of the tourist market. The upper Northern provinces area 1 has organized the Lampang, Lamphun, and Chiangmai cultural tourism activities under the tourism development plan to promote the arts and cultural tourism, An agreement on the promotion of the cultural railway route was signed under the government policy to promote tourism in Lampang, Lamphun, and Chiangmai from outside and within the country. As the upper Northern provinces area 1, is a group of provinces where have beautiful landscapes, the stability of natural resources, the wealth of ecosystems, and a good climate. The populations have a very old way of life, traditions, cultures, and biodiversity, which is suitable for tourism. The services of hotels, lodging, and restaurants have a high standard, as well as both land and air transport which link the route to facilitate the tourists.

Keywords : Thainess tourism, cultural railway route

บทนำ

ประเทศไทยมีแหล่งท่องเที่ยวทั้งดงและหลากหลาย การเดินทางไปจุดหมายต่างๆ สะดวกสบาย และมีเสน่ห์ ลำสุครัฐบาลโดยการรถไฟแห่งประเทศไทย กระทรวงคมนาคม ขอเชิญชวนให้ประชาชนหันมาท่องเที่ยวภายในประเทศด้วยการเดินทางทางรถไฟ ซึ่งมีหลากหลายเส้นทางที่สวยงามและเปี่ยมไปด้วยเอกลักษณ์ เมื่อประจักษ์หลอมรวมการทำงานของแต่ละหน่วยงาน องค์กรและกระทรวง ทั้งภาครัฐ เอกชนและประชาชน ให้ทำงานร่วมกันแบบผนึกกำลังเพื่อพัฒนาประเทศชาติ โดยเฉพาะเรื่องของการท่องเที่ยวที่ประเทศไทยเราได้เปรียบในทุกด้าน ทั้งด้านภูมิศาสตร์ที่มีครบในทุกองค์ประกอบธรรมชาติ คือ ทะเล ป่า ภูเขา รวมถึงด้านสังคมและวัฒนธรรมที่มีเอกลักษณ์ไม่เหมือนประเทศไหน การเดินทางท่องเที่ยวทั่วไทยจึงถือเป็นเป้าหมายสำคัญต่อเศรษฐกิจของประเทศในเวลานี้ (Government Newsletters for the People, 2016)

การท่องเที่ยวเป็นกิจกรรมที่ต้องอาศัยการคมนาคมขนส่งเพื่อให้นักท่องเที่ยวสามารถเดินทางเข้าถึงยังแหล่งท่องเที่ยวได้ตามที่ต้องการ หากระบบคมนาคมขนส่งไม่มีประสิทธิภาพและสะดวกสบายเพียงพอ ก็อาจเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาพื้นที่ทางการท่องเที่ยวและไม่สามารถสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจและคุณค่าทางสังคม วัฒนธรรมในพื้นที่นั้นได้อย่างเต็มศักยภาพ ความก้าวหน้าด้านเทคโนโลยีและ

การเติบโตทางเศรษฐกิจเป็นอีกแรงผลักดันให้เกิดการพัฒนา รูปแบบการเดินทางเพื่อการท่องเที่ยวที่มีทั้งความทันสมัย สะดวกสบายและมีรูปแบบให้เลือกหลากหลายมากขึ้น อาจกล่าวได้ว่าการท่องเที่ยวและรูปแบบการเดินทางมีความสัมพันธ์ระหว่างกันอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ทั้งนี้ภาพรวมการท่องเที่ยวในปี พ.ศ. 2559 นักท่องเที่ยวชาวไทยเดินทางท่องเที่ยวภายในประเทศประมาณ 150.7 ล้านคนต่อครั้ง มีรายได้จากการท่องเที่ยวภายในประเทศ 0.83 ล้านล้านบาท ซึ่งหากเป็นไปตามที่คาดการณ์ประเทศไทยจะมีรายได้จากการท่องเที่ยวรวมทั้งสิ้น 2.39 ล้านล้านบาท ขยายตัวจากปี 2558 ร้อยละ 7.2 และมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นอีก (Piyapong Puvanit, 2016)

อย่างไรก็ตาม แนวโน้มด้านพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวในปัจจุบันใช้ระยะเวลาเพื่อท่องเที่ยวแต่ละครั้งสั้นลงแต่บ่อยครั้งขึ้น ทำให้คุณลักษณะด้านความเร็วของยานพาหนะยิ่งทวีความสำคัญ เห็นได้จากการเดินทางด้วยเครื่องบินที่ได้กลายเป็นรูปแบบได้รับความนิยม เนื่องจากสามารถตอบโจทย์ของผู้โดยสารและนักท่องเที่ยวได้เป็นอย่างดี โดยเฉพาะการเปิดให้บริการของสายการบินต้นทุนต่ำ (Low Cost Carrier) ซึ่งช่วยกระตุ้นปริมาณการเดินทางทางอากาศได้อย่างก้าวกระโดดในช่วงระยะเวลาที่ผ่านมา จากค่าใช้จ่ายในการเดินทางที่ประหยัดและมีความรวดเร็วในการเดินทางมากกว่า นอกจากนี้การโดยสารด้วยเครื่องบินและการเดินทางทางถนนยังมีค่าใช้จ่ายที่มีราคาสูงเป็นผลมาจากน้ำมันเชื้อเพลิงฟอสซิลที่มีราคาแพง อีกทั้งภาพลักษณ์ด้านลบในเรื่องความปลอดภัยจากอุบัติเหตุที่เกิดขึ้นบ่อยครั้ง ผลกระทบจากมลพิษรวมถึงภาพลักษณ์ของการเดินทางด้วยรถไฟ ซึ่งทราบโดยทั่วไปว่ายังต้องปรับปรุงในด้านความสะดวกสบายและความปลอดภัยให้ได้มาตรฐาน อย่างไรก็ตามภาครัฐและภาคส่วนต่างๆ หันมาให้ความสำคัญและส่งเสริมรูปแบบการขนส่งระบบรางมากขึ้น เนื่องจากมีต้นทุนการเดินทางที่ต่ำและปลอดภัยกว่า ซึ่งน่าจะเป็นทางเลือกที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพในการตอบโจทย์ความต้องการในด้านค่าใช้จ่ายและระยะเวลาในการเดินทางของผู้โดยสารได้มากที่สุดทางเลือกหนึ่ง

มนุษย์เดินทางเพื่อการท่องเที่ยวด้วยความต้องการและเป้าหมายที่แตกต่างกันออกไป ปัจจุบันจึงมีการจัดการการท่องเที่ยววิถีใหม่ที่เป็นการท่องเที่ยวโดยไม่ทำลายสภาพแวดล้อมและเป็นการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนขึ้นมา เพื่อรองรับการท่องเที่ยวที่เจริญเติบโตขึ้นและสามารถช่วยบำรุงรักษาสภาพแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยวตามธรรมชาติอีกด้วย การท่องเที่ยวด้วยวิถีใหม่มีหลายรูปแบบและเกิดขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์หลักคือ การพักผ่อน ร้องลงมากคือ การเดินทางด้วยภาวะจำเป็น เช่น การประกอบธุรกิจ ด้วยขอบเขตของภาระหน้าที่ร่วมกับการท่องเที่ยวในสถานที่ใกล้เคียงเหล่านั้น การท่องเที่ยวจึงถือเป็นรายได้หลักของประเทศไทย ซึ่งในปีหนึ่งๆ สร้างรายได้อย่างเป็นทางการให้กับประเทศ ภาครัฐจึงจับมือกันสร้างการท่องเที่ยวรูปแบบใหม่ด้วยการท่องเที่ยวไปตามรางรถไฟภายใต้กิจกรรม “ท่องเที่ยวทางรถไฟสายวัฒนธรรม ลำปาง ลำพูน เชียงใหม่” กิจกรรมนี้เกิดขึ้นตามนโยบายของรัฐบาลดังนี้ ข้อ 3.2) นโยบายสร้างรายได้; ข้อ 3.2.1 ส่งเสริมการท่องเที่ยวจากทั้งภายนอกและภายในประเทศ จัดให้มีการพัฒนาการท่องเที่ยวและแหล่งท่องเที่ยว รวมทั้งการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์เชิงวัฒนธรรมเชิงสุขภาพและสปาที่มีคุณภาพและมูลค่าเพิ่มสูง ข้อ 3.3) นโยบายปรับโครงสร้างเศรษฐกิจ; ข้อ 3.3.3 ภาคการท่องเที่ยว การบริการและการกีฬา ส่งเสริมกิจกรรมและรูปแบบการท่องเที่ยวเพื่อสร้างคุณค่าและมูลค่าเพิ่มทางการท่องเที่ยว พัฒนาคุณภาพการบริการท่องเที่ยว สนับสนุนการถ่ายทำภาพยนตร์ต่างชาติในประเทศไทย

และส่งเสริมการเสนอตัวให้ประเทศไทยเป็นเจ้าภาพจัดกิจกรรมนานาชาติขนาดใหญ่ โดยแผนพัฒนา กลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนบน 1 กำหนดประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 2 ส่งเสริมการสร้างสรรคสินค้าและบริการ ให้โดดเด่นและมีคุณค่า มุ่งเน้นผลิตภัณฑเพื่อสุขภาพ หัตถสร้าสรรรค์ ศิลปวัฒนธรรม การท่องเที่ยว มีเป้าประสงค์ มีการพัฒนาคุณภาพ มีภูมิอากาศที่น่าอยู่ ประชากรมีวิถีชีวิต ขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรมที่เก่าแก่ และมีความหลากหลายทางชีวภาพสูงมากซึ่งเหมาะสมต่อการท่องเที่ยว (Numpol Suriyacharoen, 2017)

การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ถือได้ว่าเป็นการเดินทางของผู้คนหรือกลุ่มคนให้ออกจากสถานที่ ซึ่งเป็นที่อยู่อาศัยประจำไปยังท้องถิ่นอื่น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการท่องเที่ยว การแสวงหาประสบการณ์ใหม่ๆ ประกอบการเรียนรู้ การสัมผัสการชื่นชมกับเอกลักษณ์ความงดงาม ทางวัฒนธรรม คุณค่าทาง ประวัติศาสตร์ วิถีชีวิต ความเป็นอยู่ของกลุ่มชนอื่น ความแตกต่างทางวัฒนธรรมของชนต่างสังคม ไม่ว่าจะ เป็นในด้านของศิลปะสถาปัตยกรรม โบราณสถาน โบราณวัตถุ เรื่องราวและคุณค่าทางประวัติศาสตร์ รูปแบบวิถีชีวิต ภาษา การแต่งกาย การบริโภค ความเชื่อ ศาสนา จารีตประเพณี ล้วนแล้วแต่เป็นสิ่งดึงดูดใจ ที่สำคัญ กระตุ้นให้เกิดเป็นการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมขึ้น

ปัจจุบันการเดินทางท่องเที่ยวที่ไหนก็มีตัวเลือกสำหรับการเดินทางมากขึ้น สำหรับคนไม่มีรถหรือ ไม่อยากเหน็ดเหนื่อยกับการขับรถเที่ยวเอง การรถไฟจึงเป็นอีกหนึ่งทางเลือกสำหรับการเดินทางท่องเที่ยว ซึ่งได้มีกิจกรรมส่งเสริมเส้นทางท่องเที่ยวทางรถไฟ โดยใช้ขบวนทางรถไฟวิ่งระยะสั้นระหว่าง จังหวัดลำปาง-ลำพูน-เชียงใหม่ เป็นหนึ่งในโครงการพัฒนาผลิตภัณฑที่เป็นอัตลักษณ์เพื่อการท่องเที่ยว เชื่อมโยงการท่องเที่ยวของกลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนบน 1 ช่วยขยายฐานนักท่องเที่ยวพร้อมยกระดับ และสร้างมูลค่าเพิ่มทางการท่องเที่ยว เป็นการท่องเที่ยวด้วยรถไฟสายวัฒนธรรม ท่องเที่ยวทางธรรมชาติ วิถีชีวิต และศิลปวัฒนธรรม

อย่างไรก็ตาม การท่องเที่ยวทางรถไฟสายวัฒนธรรมได้ผ่านแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ และธรรมชาติหลายแห่ง อาทิ ดอยขุนตาลที่เป็นถ้ำยาวที่สุดในประเทศ สะพานแม่ทาข้ามลำน้ำแม่ทา ผ่านทิวเขาป่าไม้สองข้างทางที่สวยงาม ก่อนแวะพักสถานีรถไฟลำพูนและสิ้นสุดปลายทางที่สถานีรถไฟ เชียงใหม่ ถือเป็นการเดินทางท่องเที่ยวที่น่าสนใจเป็นอย่างยิ่ง และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว ของไทย ได้พยายามขยายฐานตลาดการท่องเที่ยวมุ่งพัฒนาคุณภาพความหลากหลายของทั้งสินค้าและบริการในพื้นที่การท่องเที่ยวทางรถไฟสายวัฒนธรรม โดยกลุ่มภาคเหนือตอนบน 1 ได้จับมือกับการรถไฟ แห่งประเทศไทย ทำพิธีลงนามความร่วมมือส่งเสริมกิจกรรมการท่องเที่ยวทางรถไฟสายวัฒนธรรม ลำปาง ลำพูน เชียงใหม่

การท่องเที่ยววิถีไทย คืออะไร

คนไทยเดินทางท่องเที่ยวด้วยแรงจูงใจของเทศกาล ประเพณี อาหาร และการเรียนรู้วิถีชีวิต ความหลากหลายในแต่ละภูมิภาค นักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศก็มีแรงจูงใจที่ไม่แตกต่างกับคนไทยมากนัก แต่การได้สัมผัสและได้เห็นวิถีชีวิตของคนไทย ได้ลิ้มลองอาหารไทย ผลไม้ไทยที่มีความหลากหลาย และแตกต่างในแต่ละช่วงเวลาของปี จะช่วยเพิ่มพูนส่วนที่ขาดหายไปในชีวิตตามแบบฉบับตะวันตก และตามแบบฉบับของพื้นที่ถิ่นที่ตนเองเดินทางออกมาได้มาก ด้วยวิถีชีวิตแบบตะวันตกที่ผสมกลมกลืน

ขนบธรรมเนียมประเพณี ศาสนา และความเชื่อที่สืบทอดมาหลายศตวรรษ ประกอบกับความอุดมสมบูรณ์ของพืชผลผลิตเมืองร้อนที่มีให้รับประทานตลอดทั้งปีในราคาที่ไม่แพง จะทำให้นักท่องเที่ยวได้สัมผัสแบบเต็มอิม คำว่าวิถีไทยในบริบทของการท่องเที่ยว มีความหมายที่ครอบคลุมทุกอย่างของความเป็นไทย ตั้งแต่เรื่องนิสัยใจคอ อาหารการกิน วัฒนธรรมประเพณี ความเป็นอยู่หรือความเชื่อที่สืบทอดกันมาจนเป็นมรดกล้ำค่า ซึ่งทั้งหมดที่กล่าวมาคือต้นทุนของความเป็นไทยที่ไม่เหมือนใคร สามารถนำต้นทุนนี้มาสร้างเป็นประสบการณ์ที่น่าจดจำให้แก่นักท่องเที่ยวทำให้เมืองไทยมีจุดขาย มีความโดดเด่นและมีความแตกต่างจากประเทศใดๆ ในโลก (Chirapol Sinthunawa, 2008)

จากนโยบายของรัฐบาลที่จะให้ปี 2558 เป็นปีแห่งการท่องเที่ยววิถีไทย การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) และกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬาจึงได้กำหนดให้เป็น “ปีท่องเที่ยววิถีไทย” (2015 Discover Thainess) เพื่อสร้างการรับรู้ถึงภาพลักษณ์ด้านบวกจากความสงบเรียบร้อยของบ้านเมือง ความรัก ความสามัคคี ความปลอดภัยและมิตรไมตรีของคนไทย โดยเฉพาะความสุข ความรื่นเริง ความเป็นอยู่แบบไทย ที่พบเห็นได้ทุกถิ่นทั่วไทยที่เชื่อมโยงความรู้สึกของนักท่องเที่ยวให้เข้าถึงวิถีไทย (Thainess) อันจะเป็นการดำรงไว้ซึ่งวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน ควบคู่กับการกระตุ้นให้เกิดบรรยากาศการเดินทางท่องเที่ยวที่สนุกสนานและเบิกบานใจ รวมถึงการเปิดประสบการณ์ใหม่ๆ ของชาวต่างชาติให้ได้เข้ามาเรียนรู้และสัมผัสเอกลักษณ์ วิถีความเป็นอยู่แบบไทย (Ministry of Tourism & Sports, 2015)

เป็นที่ทราบกันว่าประเทศไทยได้ใช้ประโยชน์จากวิถีไทยนี้มาอย่างยาวนาน ผ่านการสื่อสารเพื่อโฆษณาและประชาสัมพันธ์ให้นักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวชื่นชม สัมผัส หรือให้ลองนึกถึงภาพโปสเตอร์ของพระบรมมหาราชวังและสถาปัตยกรรมไทยต่างๆ ที่มีความประณีตงดงาม ภาพของกลุ่มเรือแจวที่ขนสินค้าเข้ามาขายในตลาดน้ำดำเนินสะดวก ภาพสุภาพสตรีใส่ชุดไทยสวยงามพนมมือไหว้ ภาพของการรดน้ำดำหัวในเทศกาลมหาสงกรานต์และภาพอื่นๆ อีกมากมาย ล้วนเสนอแง่มุมคุณค่าวิถีไทยให้แขกต่างบ้านต่างเมืองได้รับรู้และคาดหวังให้มาร่วมชื่นชม เพื่อให้เกิดการพัฒนาเศรษฐกิจจากการท่องเที่ยว จนกล่าวได้ว่าวัฒนธรรมเป็นปัจจัยสำคัญของการพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวของประเทศ โดยที่ประเทศไทยเองก็มีทรัพยากรท่องเที่ยวที่หลากหลายครบทุกประเภททั้งธรรมชาติและวัฒนธรรมที่ส่งเสริมเกื้อกูลภาพลักษณ์การท่องเที่ยวจนถึงได้ว่าคุณค่าที่จะเดินทางมาท่องเที่ยว อย่างไรก็ตามในระยะที่ผ่านมาดูเหมือนว่า มีเพียงภาพของวิถีไทยที่แสดงออกมาให้เห็นเด่นชัดถูกคัดสรรเพื่อเผยแพร่สู่การรับรู้ของนักท่องเที่ยว แต่เนื้อหาสาระคงยังไม่เพียงพอที่จะนำเสนอเรื่องราวความหมายให้นักท่องเที่ยวได้รับรู้และเข้าใจอย่างซาบซึ้งว่าวิถีไทยที่การท่องเที่ยวต้องการสื่อสารมีลักษณะอย่างไร ซึ่งปัจจุบันการท่องเที่ยววิถีไทยได้ขึ้นมาโดดเด่นอยู่กลางใจนักท่องเที่ยวและเป็นแรงดึงดูดที่สำคัญที่จะต้องเดินทางมาเยือนเพื่อสัมผัสชื่นชมอีกครั้ง ในทางตรงกันข้ามการขาดเนื้อหาสาระที่ดีพอ ยังทำให้เกิดความคลาดเคลื่อนในความเข้าใจพร้อมๆ กับเกิดการนำเสนอที่ผิดเพี้ยนเพียงเพราะผลทางการค้าไม่ตรงกับคุณค่าแก่นแท้ของวิถีไทยในหลายกรณี

ความโดดเด่นของวิถีไทยหลายอย่างปรากฏในการรับรู้ของผู้คนในระดับโลก รวมทั้งถูกโหวตว่าเป็นที่ชื่นชอบของนักท่องเที่ยว ไม่ว่าจะเป็นอาหารไทย นวดไทย มวยไทย และเทศกาลงานประเพณีต่างๆ ที่หมุนเวียนเกิดขึ้นแต่ละช่วงฤดูกาลในรอบปี สิ่งต่างๆ เหล่านี้เป็นสิ่งดึงดูดใจที่นักท่องเที่ยวรู้จักกันดี แต่ดูเหมือนว่าการเข้าถึงคุณค่าและเรื่องราวของนักท่องเที่ยว ยังไม่เพียงพอที่จะทำให้นักท่องเที่ยวได้เข้าใจ

และใช้เวลาอยู่กับคุณค่าวิถีไทยได้นานพอ ดังนั้นการนั่งรถไฟแควเมืองเหนือปี 2 กิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยวด้วยรถไฟสายวัฒนธรรมลำปาง-ลำพูน-เชียงใหม่ จึงเปรียบเสมือนการตอบรับกระแสการท่องเที่ยววิถีไทยด้วยรถไฟสายวัฒนธรรม

ความเป็นมาของการท่องเที่ยววิถีไทย

สืบเนื่องจากการชะลอตัวของจำนวนนักท่องเที่ยวซึ่งเป็นผลกระทบจากเหตุการณ์ความไม่สงบทางการเมืองที่เกิดขึ้นในประเทศไทย เป็นผลให้รายได้หลักของประเทศที่มาจากภาคอุตสาหกรรมท่องเที่ยวต้องถดถอยไม่บรรลุตามเป้าหมาย การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) ในฐานะหน่วยงานรัฐวิสาหกิจที่มีบทบาทในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจและสังคม ตระหนักถึงความจำเป็นที่จะเร่งขับเคลื่อนการตลาดและการประชาสัมพันธ์ภาพลักษณ์สร้างความเชื่อมั่นแก่นักท่องเที่ยว รวมทั้งส่งเสริมและฟื้นฟูการท่องเที่ยวให้คึกคักอย่างต่อเนื่อง

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยได้มีการกำหนดแคมเปญให้ปี 2558 เป็นปีท่องเที่ยววิถีไทยตามนโยบายของรัฐบาล เพื่อสร้างการรับรู้ภาพลักษณ์ด้านบวกของประเทศไทยให้กลับคืนมา โดยใช้ความสงบของบ้านเมือง ความรัก ความสามัคคี ความปลอดภัยและความเป็นอยู่แบบไทย ให้นักท่องเที่ยวต่างชาติได้เข้าถึงวิถีไทยและเปิดประสบการณ์ใหม่ๆ รวมถึงนักท่องเที่ยวกลุ่มเดินทางซ้ำ (Revisit) และกลุ่มที่ไม่เคยมาท่องเที่ยวประเทศไทย (First Visit) ได้เข้ามาเรียนรู้และสัมผัสเอกลักษณ์ วิถีความเป็นอยู่แบบไทยผ่านทางสินค้าและบริการทางการท่องเที่ยวที่ให้คุณค่าและมูลค่า โดยมีการจัดหมวดหมู่และโทนนีต่างๆ ที่กระตุ้นอารมณ์และความรู้สึก ซึ่งประกอบด้วย

- **Feel Energetic** ใช้สีแดง นำเสนอการท่องเที่ยวกีฬาที่ผจญภัย วิถีชีวิตยามค่ำคืน
- **Feel Fun** ใช้สีส้ม นำเสนอความสนุกแบบไทยๆ ที่แฝงตัวอยู่ทุกซอกมุม
(Thai Sanook; Festivals, Street Food)
- **Feel Creative** ใช้สีเหลือง นำเสนอการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ความเป็นไทยและศิลปะ
(Thai Experience)
- **Feel Harmonious** ใช้สีเขียว นำเสนอแหล่งท่องเที่ยวชุมชน วิถีชีวิต (Thai Way of Life)
- **Feel Sophisticated** ใช้สีฟ้า นำเสนอประวัติศาสตร์ประเพณี ภูมิปัญญา ได้แก่ นวดไทย สมุนไพรไทย อาหารไทยผ้าไทย พิธีกรรมเกี่ยวข้องกับการเกษตร (Thai Wisdom)
- **Feel Prestigious** ใช้สีม่วง นำเสนอแหล่งท่องเที่ยวโครงการพระราชดำริ ศิลปชีพ มรดกของแผ่นดินในด้านองค์ความรู้ที่ทำให้คนไทยดำรงชีวิตอยู่ได้ด้วย
ความพอเพียง (Thai Treasures)
- **Feel Peace of Mind** ใช้สีขาว นำเสนอแหล่งท่องเที่ยวมุมสงบ ธรรมชาติ ศาสนา
(Thai Hidden Beauty)

จะเห็นได้ว่าการท่องเที่ยววิถีไทยคือ การได้เรียนรู้ความเป็นอยู่แบบไทย สัมผัสเอกลักษณ์ผ่านสินค้าและบริการทางการท่องเที่ยวที่จะทำให้นักท่องเที่ยวได้รู้จักขนบธรรมเนียมประเพณีต่างๆ ของไทย (Pongsathid Onin, 2015)

การท่องเที่ยวด้วยรถไฟสายวัฒนธรรม

การท่องเที่ยวในปัจจุบันสามารถเดินทางท่องเที่ยวได้หลากหลายรูปแบบ โดยอาศัยการคมนาคมขนส่งด้วยรถยนต์หรือเครื่องบินเพื่อให้นักท่องเที่ยวสามารถเดินทางเข้าถึงยังแหล่งท่องเที่ยวได้ตามที่ต้องการ การท่องเที่ยวด้วยรถไฟก็เป็นเสมือนอีกหนึ่งทางเลือกใหม่สำหรับนักท่องเที่ยวที่จะสามารถท่องเที่ยวไปตามสถานที่ต่างๆ ได้สัมผัสความหลากหลายทางวัฒนธรรม เห็นวิวทิวทัศน์ของสองข้างทางและบรรยากาศการเกื้อหนุนกันในการเดินทาง กลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนบน 1 จึงได้จับมือกับการรถไฟแห่งประเทศไทย ร่วมลงนามความร่วมมือส่งเสริมกิจกรรมการท่องเที่ยวทางรถไฟสายวัฒนธรรมลำปาง-ลำพูน-เชียงใหม่ เพื่อเป็นการส่งเสริมการท่องเที่ยวทางรถไฟในระยะสั้นจากลำปาง-ลำพูน-เชียงใหม่ เป็นหนึ่งในโครงการพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่เป็นเอกลักษณ์ด้านการท่องเที่ยว เชื่อมโยงการท่องเที่ยวของกลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนบน 1 ช่วยขยายฐานนักท่องเที่ยวพร้อมยกระดับและสร้างมูลค่าเพิ่มด้านการท่องเที่ยวและส่งเสริมการท่องเที่ยววิถีไทย ภายใต้โครงการเมืองต้องห้ามพลาดของททท. ที่คัดเลือกให้จังหวัดลำปางเป็น 1 ใน 12 เมืองที่มีศักยภาพและความพร้อมด้านแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ วิถีชีวิตและศิลปวัฒนธรรมที่จะส่งเสริมให้นักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาในพื้นที่มากขึ้น เพื่อสร้างมูลค่าด้านการเศรษฐกิจการท่องเที่ยว โดยจังหวัดลำปางเป็นจังหวัดที่มีอายุเก่าแก่ไม่น้อยกว่า 1,300 ปี ห่างจากกรุงเทพฯ ตามทางหลวงแผ่นดินประมาณ 602 กิโลเมตรหรือทางรถไฟ 625 กิโลเมตร มีพื้นที่ใหญ่เป็นอันดับ 5 ของภาคเหนือ มีการคมนาคมที่สะดวกสบาย สามารถเดินทางไปได้ทั้งทางรถยนต์ รถไฟและเครื่องบินโดยสาร และเป็นแหล่งที่ผลิตเขตรามีคามากที่สุดในประเทศ รวมถึงมีการผลิตไฟฟ้าในอำเภอแม่เกาะของกฟผ. นอกจากนี้ยังมีแหล่งท่องเที่ยวด้านประวัติศาสตร์ ศาสนสถาน วัฒนธรรม หัตถกรรม รวมถึงแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่สำคัญและเป็นจังหวัดเดียวในประเทศไทยที่มีรถม้าให้บริการแก่นักท่องเที่ยวอีกด้วย

ดังนั้น การท่องเที่ยวด้วยรถไฟสายวัฒนธรรมที่มีจังหวัดนำร่อง คือ ลำปาง-ลำพูน-เชียงใหม่ ซึ่งกลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนบน 1 นี้ เป็นกลุ่มจังหวัดที่มีภูมิประเทศอันงดงาม ทรัพยากรธรรมชาติที่มั่นคง มีระบบนิเวศน์ที่สมบูรณ์ ภูมิอากาศที่น่าอยู่ ประชากรมีวิถีชีวิตชนบทรอบเย็นประเพณีวัฒนธรรมที่เก่าแก่และความหลากหลายทางชีวภาพสูงมากซึ่งเหมาะสมต่อการท่องเที่ยว รวมถึงการบริการทั้งทางด้านโรงแรมที่พัก ร้านอาหารที่มีมาตรฐาน มีระบบคมนาคมขนส่งทางบกและทางอากาศเชื่อมโยงเส้นทางอำนวยความสะดวกนักท่องเที่ยวได้เป็นอย่างดี โดยมีสถานที่ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่สวยงามซึ่งแต่ละที่แต่ละแห่งล้วนมีเรื่องราวและสถานที่ท่องเที่ยววิมทางที่น่าสนใจมากมาย โดยตลอดสายทางจะมีจุดจอด 6 จุด ได้แก่

- จุดที่ 1 สถานีรถไฟเชียงใหม่ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่
- จุดที่ 2 สถานีรถไฟศาลาแม่ทา อำเภอแม่ทา จังหวัดลำพูน
- จุดที่ 3 สะพานท่าชมภู อำเภอแม่ทา จังหวัดลำพูน
- จุดที่ 4 สถานีรถไฟขุนตาน อำเภอห้างฉัตร จังหวัดลำปาง
- จุดที่ 5 สถานีรถไฟแม่ตานน้อย อำเภอห้างฉัตร จังหวัดลำปาง
- จุดที่ 6 สถานีรถไฟนครลำปาง อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง ซึ่งรถไฟสายวัฒนธรรมนี้จะทำให้นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้และสัมผัสวัฒนธรรมที่สวยงามตลอดเส้นทาง

รูปแบบการท่องเที่ยวด้วยรถไฟสายวัฒนธรรม

การท่องเที่ยวด้วยรถไฟสายวัฒนธรรม เป็นการท่องเที่ยวด้วยรถไฟไปตามเส้นทางต่างๆ ด้วยความประหยัดและปลอดภัย ที่มาพร้อมกับเสียงฉิ่งฉกๆ อันเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัวและบรรยากาศความเป็นกันเองของผู้คนที่ร่วมขบวน ทำให้การเดินทางด้วยรถไฟเป็นอีกหนึ่งทางเลือกที่ทุกคนหลงใหล และขบวนรถไฟท่องเที่ยวสายวัฒนธรรมนี้มีจำนวน 4 โบกี้ โดยจุดเริ่มต้นคือ

- **สถานีรถไฟเชียงใหม่** เป็นสถานีรถไฟระดับ 1 และเป็นสถานีปลายทางของทางรถไฟสายเหนือ ซึ่งสถานีนี้มีจุดเด่นอยู่ที่หอนาฬิกา คล้ายกับสถานีรถไฟธนบุรีที่ออกแบบโดย ศ.มจ.โวฒยากร วรวรรณ

- **สถานีรถไฟศาลาแม่ทา** เป็นสถานีรถไฟชั้น 3 ที่ตั้งอยู่ตำบลสบเส้า อำเภอแม่ทา จังหวัดลำพูน ใช้สัญญาณแบบทางปลา โดยตัวย่อสถานีรถไฟนี้คือ ลท.

- **สะพานทาชมกู** ชาวลำพูนเรียกว่าสะพานขาว เป็นสะพานที่ทอดข้ามแม่น้ำทา ผู้ที่เดินทางโดยรถไฟสายกรุงเทพฯ-เชียงใหม่ จะถึงสะพานแห่งนี้ตอนเช้าตรู่ก่อนถึงจังหวัดเชียงใหม่ มีทิวทัศน์สวยงาม เป็นจุดที่บอกว่ารถไฟได้พ้นช่วงที่เป็นเทือกเขาสลับซับซ้อนมาแล้ว ใกล้ถึงจุดหมายปลายทาง ใช้เวลาอีกราว 1 ชั่วโมงจะถึงเชียงใหม่ โดยสะพานทาชมกูสร้างขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2462 เป็นสะพานสีขาวแตกต่างจากสะพานรถไฟอื่นๆ คือเป็นโครงคอนกรีตเสริมเหล็กยาว 87.3 เมตร

- **อุโมงค์ขุนตาน** เป็นอุโมงค์ชนิดคอนกรีตเสริมเหล็กตลอดแนว และเป็นอุโมงค์รถไฟลอดผ่านที่ยาวที่สุดในประเทศไทยมีความยาวถึง 1,352.15 เมตร ขนาดกว้าง 5.20 เมตรและสูง 5.50 เมตร ตั้งอยู่ใกล้เคียงกับพื้นที่อุทยานแห่งชาติดอยขุนตาน ระหว่างอำเภอห้างฉัตร จังหวัดลำปาง กับอำเภอแม่ทา จังหวัดลำพูน เริ่มก่อสร้างเมื่อ พ.ศ. 2450 แล้วเสร็จ พ.ศ. 2461 โดยการรถไฟหลวงแห่งกรุงสยาม ที่มีพล.อ.พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าบุรฉัตรไชยากร กรมพระกำแพงเพชรอัครโยธินเป็นผู้บัญชาการ มีนายช่างชาวเยอรมัน เอมีล ไอเซนโฮเฟอร์ เป็นผู้ควบคุมการก่อสร้าง

- **สถานีรถไฟขุนตาน** เป็นสถานีระดับ 3 อยู่สูงกว่าระดับน้ำทะเลปานกลาง 578 เมตร ซึ่งเป็นสถานีรถไฟที่อยู่สูงที่สุดในประเทศไทย บริเวณรอบสถานีฯ เป็นอุทยานแห่งชาติดอยขุนตาน เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่น่าสนใจอีกแห่งหนึ่ง มีสถานที่พักของการรถไฟแห่งประเทศไทยไว้บริการนักท่องเที่ยว

- **สถานีรถไฟแม่ตานน้อย** เป็นสถานีรถไฟชั้น 3 ตั้งอยู่บ้านแม่ตานน้อย ตำบลเวียงตาล อำเภอห้างฉัตร จังหวัดลำปาง ถ้าต้องการไปตลาดทุ่งเกวียนสามารถลงได้ที่สถานีนี้

- **สถานีรถไฟนครลำปาง** ตั้งอยู่ตำบลสบตุ๋ย อำเภอเมือง จังหวัดลำปางมีพื้นที่ 161 ไร่ สร้างขึ้นในราวปี พ.ศ. 2458 และเปิดใช้งานเมื่อครั้งรถไฟหลวงขบวนแรกเดินทางถึงจังหวัดลำปาง

ซึ่งการเดินทางทั้งหมดด้วยรถไฟสายวัฒนธรรมนี้จะเดินทางด้วยกัน 2 วัน มีจุดจอดเพื่อให้นักท่องเที่ยวได้สัมผัสความสวยงามของสองข้างทางและวัฒนธรรมประเพณีชุมชนท้องถิ่นนั้นๆ (Suriyachoen, 2017)

รูปแบบการท่องเที่ยวในแหล่งวัฒนธรรม (Cultural Based Tourism)

1. การท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ (Historical Tourism) หมายถึง การเดินทางท่องเที่ยวไปยังแหล่งท่องเที่ยวทางโบราณคดี และประวัติศาสตร์ เพื่อชื่นชมและเพลิดเพลินในสถานที่ท่องเที่ยว ได้ความรู้ความเข้าใจต่อประวัติศาสตร์และโบราณคดีในท้องถิ่นบนพื้นฐานของความรับผิดชอบและมีจิตสำนึก

ต่อการรักษามรดกทางวัฒนธรรมและคุณค่าของสภาพแวดล้อมโดยที่ประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมต่อการจัดการการท่องเที่ยว

2. การท่องเที่ยวงานชมวัฒนธรรมและประเพณี (Cultural and Traditional Tourism) หมายถึง การเดินทางท่องเที่ยวเพื่อชมงานประเพณีต่างๆ ที่ชาวบ้านในท้องถิ่นนั้นๆ จัดขึ้น ได้รับความเพลิดเพลิน ตื่นตาตื่นใจในสุนทรียศิลป์ เพื่อศึกษาความเชื่อ การยอมรับนับถือ การเคารพพิธีกรรมต่างๆ และได้รับความรู้ ความเข้าใจต่อสภาพสังคมและวัฒนธรรม มีประสบการณ์ใหม่ๆ บนพื้นฐานของความรับผิดชอบ และมีจิตสำนึกต่อการรักษาสภาพแวดล้อมและมรดกทางวัฒนธรรม โดยประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมต่อการจัดการท่องเที่ยว

3. การท่องเที่ยวชมวิถีชีวิตในชนบท (Rural Tourism/Village Tourism) หมายถึง การเดินทางท่องเที่ยวในหมู่บ้านหรือชนบทที่มีลักษณะวิถีชีวิตและผลงานสร้างสรรค์ที่มีเอกลักษณ์พิเศษมีความโดดเด่น เพื่อความเพลิดเพลินได้ความรู้ดูผลงานสร้างสรรค์และภูมิปัญญาพื้นบ้าน มีความเข้าใจในวัฒนธรรมท้องถิ่นบนพื้นฐานของความรับผิดชอบและมีจิตสำนึกต่อการรักษามรดกทางวัฒนธรรมและคุณค่าของสภาพแวดล้อม โดยประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมต่อการจัดการการท่องเที่ยว (Warach Madhayamapurush, 2015)

บทสรุป

การท่องเที่ยววิถีไทยเป็นการท่องเที่ยวที่พลิกมิติการนำเสนอประเทศไทย จากการนำเสนอสินค้าและบริการ (Product Approach) เป็นการนำเสนอคุณค่า (Value) ที่นักท่องเที่ยวจะได้รับจากการท่องเที่ยวในประเทศไทย ความสุขในวิถีแบบไทยเป็นความสุขที่เกิดจากการผสมผสานของความแตกต่างที่อยู่กันอย่างลงตัว การใช้วิถีไทยเป็นจุดเด่นทางการตลาดท่องเที่ยวจะทำให้ประเทศไทยมีความแตกต่างจากประเทศอื่นๆ และสามารถดำรงความได้เปรียบในการแข่งขันไว้ได้ นอกจากนี้การใช้วิถีไทยเป็นจุดเด่นทางการตลาดยังจะส่งผลคืนกลับทำให้คนไทยเกิดความรักชาติ รักสถาบันพระมหากษัตริย์ เกิดความภาคภูมิใจในความเป็นไทย และเกิดความปรองดองในชาติอีกด้วย

การท่องเที่ยววิถีไทยจะไปเชื่อมโยงกับการท่องเที่ยวชุมชน หมู่บ้าน ตำบลต่างๆ ที่มีการพัฒนานักท่องเที่ยวเข้าไปเยี่ยมชมความเป็นอยู่และซื้อสินค้าต่างๆ ถือเป็นกระจายรายได้และลดความเหลื่อมล้ำที่สำคัญเป็นการสร้างความภาคภูมิใจในความเป็นไทย และปลูกฝังให้เยาวชนได้เรียนรู้ถึงคุณค่าในสิ่งใกล้ตัว เสริมสร้างการรักชุมชนท้องถิ่นของตนเอง

การท่องเที่ยวด้วยรถไฟสายวัฒนธรรม ถือเป็นเริ่มต้นเพื่อนำนักท่องเที่ยวทั้งภายในประเทศและนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติมาสัมผัสกลิ่นไอของการท่องเที่ยวที่น่าหลงใหล นั่งรถไฟชมทิวทัศน์สองข้างทาง แวะชมวัฒนธรรมตามจุดจอดต่างๆ โดยมีกลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนบน 1 นี้ เป็นกลุ่มจังหวัดนำร่อง ซึ่งมีภูมิประเทศอันงดงาม ทรัพยากรธรรมชาติที่มั่นคง มีระบบนิเวศน์ที่สมบูรณ์ ภูมิอากาศที่น่าอยู่ ประชากรมีวิถีชีวิต ชนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรมที่เก่าแก่ และมีความหลากหลายทางชีวภาพสูงมาก ซึ่งเหมาะสมต่อการท่องเที่ยวได้เป็นอย่างดี

References

- Chirapol Sinthunawa. (2008). **Thai Way of Traveling Against Global Warning**. Substance Osotho.
- Chumpol Rodjam. (2013). **Art and Culture Tour in Bang Kruay District, Nonthaburi**. Rajapruek College.
- Government Newsletters for the People. (2016, June 15). Travel to Thailand with Train. *Government Newsletters for the People*, 2(28), 8.
- Ministry of Tourism & Sports. (2015, January 7). **Open Press Conference “2015 Discover Thainess**. Bangkok: Ministry of Tourism & Sports.
- Nampol Suriyacharoen. (2017). **Support Railway Tour Northern Culture Line**. Retrieved August 13, 2017, from <http://www.chiangmainews.co.th/page/archives/520885>.
- Piyapong Puvanit. (2016). **Business Unit, Property and Construction Business Unit Situation Report and Business/Industrial Trends Q2/2019**. Retrieved August 13, 2017, from https://www.gsb.or.th/getattachment/e6249858-4c29-48b9-bebf-9923e9548908/IN_travel_Q1_59_detail.aspx
- Pommat Natomtong. (2015). **Thainess in Stream**. Bangkok: Tourism Marketing Research Center, Tourism Authority of Thailand.
- Pongsatid Onin. (2015). **Thainess Tourism 2015**. Retrieved August 13, 2017, from http://pr.prd.go.th/ubonratchathani/ewt_news.php?nid=3832&filename=index
- Seree Phongphit. (2014). **Thainess Tourism**. Retrieved August 13, 2017, from <http://www.life.ac.th/web/node/90>
- Tourism Authority of Thailand. (2016). **Travel Thai Style Chic Like No Other**. Bangkok: Tourism Authority of Thailand.
- Warach Madhayamapurush. (2015). **Tourism Formats**. Retrieved August 13, 2017, from <http://tourismatbuu.wordpress.com>
- Yureepan Sanjaiya. (2015). Policy and Plan to Promote Thai Tourism Market. In the 4th Tourism Imaginations, November 9, 2015, **Traveling the Thainess of Life**. Marketing Promotion Strategies for Tourism, School of Tourism, Chiangrai University.